

بررسی و مقایسه چگونگی انتخاب زاویه دید در نقاشی کودکان و آثار تصویرگران کتاب کودک در ایران

پدیدآورنده (ها) : اسدی، علی محمد؛ اقبالی، پرویز

هنر و معماری :: نشریه نگره :: بهار ۱۳۸۸ - شماره ۱۰ (ISC)

صفحات : از ۸۱ تا ۹۲

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1378886>

تاریخ داندود : ۱۴۰۵/۰۵/۱۴

کاربر گرامی، فایل داندود شده فقط برای استفاده شخصی است، از نشر آن خودداری فرمایید.

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه **قوانین و مقررات** استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مقالات مرتبط

- مسائل روانی درباره نقاشی کودکان
- نقاشی کودکان و نقش آن در پرورش خلاقیت
- نقاشی کودک و خلاقیت
- هنر مدرن و نقاشی کودکان
- بررسی تأثیر رنگ در کتاب های داستانی کودک (گروه سنی ج)
- بررسی هفت اثر از خوان میرو در ارتباط با نقاشی کودکان
- بررسی عناصر دیداری در تصویر گری (رنگ - بافت)
- بررسی تأثیر تصویرسازی بر جذب مخاطب کتاب های داستانی کودک (گروه سنی ب و ج)
- زنگ نقاشی و نقاشی کودکان
- نقاشی کودکان دیدی معنادار به اشیا و محیط
- بررسی تصاویر کتابهای داستانی کودکان گروه سنی ب و ج منتشر شده کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سالهای ۸۷ - ۸۰
- مقاله: مراحل تکمیل نقاشی کودکان از تولد تا ۱۳ سالگی

عناوین مشابه

- مقایسه میزان اهمیت ملاک های رایج انتخاب کتاب کودک برای والدین و کودکان در شهر مشهد
- مقایسه اختلالات رفتاری و ارتباط مادر- کودک در کودکان دیابتی و عادی شهر اصفهان
- مقایسه زاویه دید براساس نظریه کانونی‌شدگی ژرار ژنت در نمایش‌نامه آژاکس و رمان خشم و هیاهو
- مقایسه ی تکانشگری سریع پاسخ و تکانشگری انتخاب در کودکان مبتلا به اختلال نقص توجه/ بیش فعالی و کودکان عادی
- تحلیل عوامل تاثیرگذار در طراحی عناصر فضاهای شهری دوستدار کودک با بهره‌گیری از نقاشی کودکان (نمونه موردی: پارک‌ها و زمین‌های بازی شهر مشهد)
- آثار تصویرگران کتاب کودک دهه ۴۰ در ایران بر اساس قوانین و اصول ادراک دیداری (مطالعه موردی: آثار تصویرگری مثقالی و زرین کلک)
- مقایسه اثربخشی آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد و فرزندپروری مبتنی بر روان شناسی مثبت‌گرا بر رابطه مادر-کودک در مادران کودکان دارای اختلال نارسایی توجه/ بیش فعالی
- مقایسه تعارض زناشویی، تحمل ناکامی و فشار روانی در بین مادران دارای کودک کم توان ذهنی و مادران کودکان عادی
- مقایسه و تطبیق زاویه دید و منشا سخن در غزلیات مولوی و بیدل دهلوی
- مقایسه اثربخشی آموزش هشیاری در لحظه‌ها کودک محور و نقاشی‌درمانی بر احساس تنهایی و مشکلات رفتاری کودکان کم شنوا

بررسی و مقایسه چگونگی انتخاب زاویه دید در نقاشی کودکان و آثار تصویرگران کتاب کودک در ایران

علی محمد اسدی * پرویز اقبالی **

چکیده

انتخاب زاویه دید در تصویرسازی کتاب های کودک، صرف نظر از کارکردهای مثبت آن به ویژه در جهت انتقال بهتر مفاهیم و پیام های تصویرگر به کودک خود دارای انواع مختلفی است که با شناخت علمی کارکردهای هر یک از آن ها می توان دریچه ای جدید به دنیای کودک گشود و از این رهگذر، سطح کیفی آثار تصویرگران را نیز ارتقاء بخشید.

در این مقاله که به روش توصیفی - تحلیلی انجام گرفته است انواع زاویه دید که عبارتند از زاویه دید روبه رو، تلفیقی، شفاف بینی، بالا، پایین، دور، نزدیک و چرخشی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در کنار این بررسی آثار تصویرگران کتاب های کودک (گروه الف) در ایران نیز بررسی شده است. هر چند زاویه دید در تصویرسازی دارای گونه های مختلفی است اما کودکان در نقاشی های خود فقط به سه زاویه دید روبه رو، تلفیقی و شفاف بینی توجه می کنند. از این نظر لازم است تصویرگران کتاب های کودکان، نگاه خود را به نگاه کودک و دنیای تصویری او نزدیک نمایند و مقاله پیش رو در پی رسیدن به این هدف تهیه شده است.

واژگان کلیدی

کودکان، زاویه دید، ایران، تصویر سازی، تصویرگر، روانشناسی کودک.

Email: asadi_syavash@yahoo.com

Email: Eghbali@shahed.ac.ir

*کارشناسی ارشد تصویرسازی دانشکده هنر شاهد

** عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد

۱- منظور از ظرفیت انتظارات فرهنگی، مجموعه ارزش ها و هنجارهای مقبول یک جامعه می باشد.

مقدمه:

تصویر ۱-۱- سنان شیری، ۵/۵ ساله

مجموعه ای از جزئیات، قابل باز شناسی هستند.^۴
این که کودک چگونه به تصویر نگاه می کند موضوعی
است که بسیاری از روان شناسان به آن توجه کرده و به
همین منظور نیز آزمایش های گوناگونی انجام داده اند که
نتایج متناقضی از آن ها به دست آمده است.^۵

تعبیر آنچه دیده می شود برای خرد سالان که تجربیات
محدودی دارند حتی اگر باز نمایی در تصویر دقیق و کامل
باشد، به سختی انجام می گیرد، زیرا آن ها در ابتدای درک
مفاهیم اطراف خود هستند، این مساله با بالا رفتن سن و
افزایش تجربیات شان به تدریج حل خواهد شد، زاویه دید
از جمله نکاتی است که در تصویرسازی کتاب های کودک
باید مورد توجه قرار گیرد.^۶

در ادامه به بررسی انواع زاویه دید در نقاشی کودکان
و نیز در تصویرسازی و نقاشی بزرگسالان خواهیم
پرداخت.

۱- زاویه دید روبه رو

یکی از مهم ترین زوایای دید در نقاشی کودک، زاویه

تصویر ۱-۲- تامای خلیل زاده، ۷ ساله

جایگاه و نقش دوران کودکی در شکل گیری حیات آدمی
سبب شده امروزه در تمام شاخه های علمی، تلاش های
وسعی در جهت شناخت بهتر کودک برای کمک به رشد
جسمی و روحی او صورت گیرد. بی تردید یکی از بهترین
و عملی ترین راه های کمک به ارتقاء سطح فکری و فرهنگی
کودک انتشار و ارائه کتاب های داستانی است که به
این وسیله نویسندگان و تصویرگران با توجه به زاویه
دید کودک سعی می کنند دنیایی زیبا، دوست داشتنی و
آموزنده خلق کنند.

به این منظور دست اندرکاران و تصویرسازان کتاب
کودک باید به دنیای خاص کودکان وارد شده و با درک
فضای خالی و تصویری حاکم بر آن ها همچنین شناخت
نوع زاویه دیدشان نسبت به هر صحنه از داستان، تصویری
گویا، ساده و قابل فهم ارائه کنند. مقاله حاضر تلاشی است
در جهت پاسخ به این نیاز اساسی که فقدان آن به خوبی
مشهود است. به همین دلیل از دو منظر موضوع مورد
بررسی قرار گرفته است. نخست در هر بخش یک زاویه
دید معرفی و در ادامه به نقش و اهمیت آن در روانشناسی
کودک و تاثیراتش در نقاشی های کودکان توجه شده
است.

در قسمت دوم سعی شده با آوردن نمونه هایی از
آثار تصویرگران معاصر کتاب کودک در ایران زمینه نقد و
بررسی این آثار از نظر مکانی و با توجه به زاویه دید حاکم
بر آن ها فراهم شود.

نگاهی اجمالی به روانشناسی کودک

طبق تحقیقات روانشناسان کودک، اصولی وجود دارد
که در میان تمام کودکان دنیا یکسان است.^۱ بر اساس همین
وجوه مشترک، باید اصول مشترکی را نیز در تصویرسازی
کتاب های کودکان به کار برد که بیش ترین بازدهی مثبت
را از آن ها دریافت کرد. به طور مثال این که از چه زوایایی
در نقاشی کودک استفاده نمود تا بتوان در تمام شرایط و
مکان ها و نیز توجه به فرهنگ و زبان های مختلف بیش ترین
تاثیر را بر کودکان گذاشت، بسیار قابل اهمیت است. زاویه
دید نوعی، در واقع یکی از مشترکات نقاشی های کودکان
کم تر از هفت ساله است که از ویژگی های مشترک بعضی
سبک های هنری بزرگسالان و کودکان نیز می باشد.^۲

روانشناسان معتقدند کودک از چهار سالگی می تواند
با دقت و زمان طولانی تری به ترسیم یک اثر بپردازد و از
این سن به بعد قادر است نقاشی خود را نیز به طور شفاهی
شرح دهد.^۳

از پنج سالگی به بعد تقریباً همه کودکان می توانند به
ترسیم یک مجموعه متشکل از درخت، انسان و خانه مبادرت
کنند. در این نقاشی ها، نماها و مناظر در نظر گرفته نشده و
سطوح مختلف شیء در برابر هم قرار می گیرند و به عنوان

۱- پیازه ژان و باردل وانهیلدر،
روانشناسی کودک، زینت توفیق،
تهران، نشر نی، ۱۳۷۳.

۲- مثلاً در هنر مصر باستان،
چهره های انسانی معمولاً به
صورت نیم رخ و چشمان آن به
صورت تمام رخ ترسیم شده است.
همچنین یکی از مشخصه های
بارز هنر سرخپوستان شمال
غرب آمریکا زاویه دید تلفیقی
آن ها است، در این نوع از زاویه
دید، معمولاً دو نمای تصویر
را در یک ترکیب بندی نشان
می دهند. کودکان نیز گاهی
با این نوع زاویه دید نقاشی
می کنند. گلین توماس، مقدمه ای
بر روانشناسی کودکان، ترجمه
محمد تقی فرامرزی، چاپ دوم،
تهران، نشر دنیای نو، ۱۳۸۳،
۲۱۲.

۳- دادستان پریخ، ارزشیابی
شخصیت کودکان بر اساس
آزمون های تربیتی، تهران،
انتشارات رشد، ۱۳۷۶، ۳.

۴- توماس گلین، پیشین، ۴۲.
۵- پیکرنگ، جان، مبانی هنرهای
تجسمی کودکان، مرضیه قره
داغی، تهران، نشر دنیای نو،
۱۳۸۱، ۳۳.

۶- اکرمی نژاد جمال الدین،
کودک و تصویر، چاپ اول،
تهران، انتشارات مدرسه برهان،
۱۳۸۳، ۲۳.

تصویر ۱-۳- وقتی بهار آمد، علی خورشید پور

۱-۱) زاویه دید روبه رو در آثار تصویرگران استفاده از زاویه دید روبه رو در تصویرسازی های بسیاری از تصویرگران کتاب های کودکان دیده می شود، از آن جا که این زاویه، اولین زاویه دیدی است که در نقاشی کودکان ظهور می یابد، تصویرگران نیز در آثارشان از آن نهایت استفاده را کرده اند.^۲ متأسفانه با توجه به اهمیت این مساله، در کتاب های تصویرسازی شده در ایران، تصویرگران از زوایای متفاوتی برای همه سنین استفاده می کنند. عدم توجه به این نکته ظریف مانع از ارتباط عمیق میان کودک و تصویر می شود، به طوری که گاه دیده می شود تصویرگر در تصویرسازی کتاب های خردسالان از زاویه دید های مختلفی از جمله زاویه دید تلفیقی استفاده کرده و یا در کتاب های مقاطع بالاتر از زاویه دید نیم رخ بهره گرفته، در حالی که ملموس ترین زاویه برای کودک زیر ۷ سال زاویه دید روبه رو است. (تصویر ۳-۱)

دید روبه رو است که تا سن ۹ سالگی ادامه دارد، این نوع نگاه از اولین زوایای دیدی است که کودکان در نقاشی های خود به کار می برند، به همین دلیل است که چهره انسان و تصویر خانه در نقاشی کودکان همیشه از روبه رو کشیده می شود.^۱ (تصویر ۱-۱)

این که کودک از چه زمانی از زوایای سه رخ و یا نوعی پرسپکتیو در نقاشی هایش بهره می برد ارتباط مستقیمی با هوش او دارد، چرا که کودکان باهوش بالا زودتر از دیگران به این مرحله می رسند.^۲

آن چه حائز اهمیت است، به کار بردن زاویه دید روبه رو در نقاشی کودکان، به ویژه کودکان پیش دبستانی است. چرا که اغلب نقاشی های این گروه سنی از همین زاویه می باشد. نکته قابل توجه در نقاشی کودکان، استفاده آن ها از پلان بندی عناصر برای ایجاد عمق تصویر است، کودکان این روش را غیر آگاهانه در نقاشی های خود اعمال می کنند. (تصویر ۲-۱)

۱- ابراهیمی نادر، مقدمه ای بر مصورسازی کتاب کودک، تهران، آگاه، چاپ اول، ۱۳۶۷، ۱۶.
۲- رجبی، محمدعلی، سیرپیدایش اولین نقوش در نقاشی کودکان، حبیب الله آیت الهی، دانشگاه هنر، کارشناسی ارشد پژوهش هنر، ۱۳۷۵، ۳۷.
۳- بهمن پور محمد رضا، نشریه نشان، گذر و نظری بر تصویرسازی معاصر کتاب کودک در ایران، شماره هفتم، پاییز ۱۳۸۴، ۳۴.

بررسی و مقایسه چگونگی انتخاب زاویه دید در نقاشی کودکان و آثار تصویرگران کتاب کودک در ایران

تصویر ۲-۲- آناهیتا تیموریان، موش شرافتمند

تصویر ۱-۲- علی رضا نوری، ۵/۵ ساله

می‌خواهد خانه‌ای نقاشی کند، اگر داخل و خارج خانه به یک اندازه برای او مهم باشند هر دو قسمت را با هم می‌کشد، یعنی خانه‌ای که اجزای داخل آن از بیرون دیده می‌شود. (تصویر ۱-۲)

این موضوع برای کودک یک کشف محسوب می‌شود، زیرا وقتی می‌آموزد درختان دارای ریشه هستند، بدون توجه به این که ریشه درختان در زیر خاک بوده و قابل دیدن نیستند، درخت را با ریشه نقاشی می‌کند.^۵ بر اساس این دیدگاه، کودک با ذهن خلاق خود عناصری را به تصویر می‌کشد که برایش قابل شناخت بوده و در کنار عناصر بیرونی، اشیاء و اشخاص درونی که دیده نمی‌شوند، اما برای او دارای اهمیت هستند را نیز ترسیم می‌کند.

۲-۱) زاویه دید شفاف بینی در آثار تصویرگران با توجه به اهمیت و ویژگی‌های زاویه دید شفاف بینی و کارکرد های آن در تصویرسازی، این نوع نگاه ارتباط میان متن و تصویر را نشان داده و بیننده نیز به راحتی با موضوع ارتباط برقرار می‌کند. خوشبختانه در ایران بسیاری از تصویرگران کتاب کودک این زاویه دید را در آثار خود به کار برده و آثار جالبی نیز خلق کرده‌اند. در این جا لازم به یاد آوری است برخی از پژوهشگران زاویه دید شفاف بینی را جزو انواع زاویه دید ندانسته و معتقدند شفاف بینی می‌تواند در زاویه تمام رخ و نیم رخ در نقاشی کودکان دیده شود.^۶ تصویر (۲-۲)

۳- زاویه دید تلفیقی
کودک در نقاشی های خود از خط خطی کردن شروع

۲- زاویه دید شفاف بینی (اشعه ایکس)
همراه با رشد جسمی کودکان، نقاشی‌های شان نیز واقع گرایانه‌تر می‌شوند. در نقاشی های کودکان زیر ۷ سال همچنان عناصری به کار می‌رود که کودک نسبت به آن ها آگاهی دارد، بنابر این می‌توان گفت آن ها واقعیت بیرونی را ترسیم نمی‌کنند بلکه آن چه را که شناخته‌اند به تصویر در می‌آورند، یعنی تصویر ذهنی خود را ترسیم می‌کنند نه مشاهدات بصری خویش را. به این نوع زاویه دید در نقاشی کودک «شفاف بینی» یا «اشعه ایکس» می‌گویند. این ویژگی مربوط به مرحله‌ای است که آن را «واقع گرایی فکری» نیز می‌نامند.^{۱۰}

محققان درباره زمان ظهور این نوع نقاشی در کودکان نظریات متفاوتی ارائه کرده‌اند، که هر یک در جای خود قابل بررسی است. توماس گلین در کتاب «مقدمه ای بر روانشناسی نقاشی کودکان»، ظهور این نوع نگاه را مربوط به سنین پنج تا هفت سالگی می‌داند،^۲ در حالی که آنا اولیور فراری در کتاب «نقاشی کودکان و مفاهیم آن» فاصله سنی هفت تا نه سالگی را دوره شفاف بینی در نقاشی کودک می‌داند.^۳

این اختلاف نظرها گویای این است که به طور مشخص نمی‌توان گفت شفاف بینی از چه سنی در نقاشی کودکان نمایان می‌شود. کودک به طور غریزی در جست و جوی یادگیری است، از این رو آن چه را که برایش اهمیت بیش تری دارد بهتر فرا گرفته و همان را نیز به تصویر می‌کشد، این انگیزه در نهایت کودک را به سمت زاویه دید شفاف بینی سوق می‌دهد، زیرا آن چه را که در ذهن خود شناخته و یا ساخته به تصویر در می‌آورد و این از ویژگی های نقاشی کودکان است.^۴ به طور مثال زمانی که کودک

۱- توماس، گلین، مقدمه ای بر روانشناسی کودکان، ترجمه محمد تقی فرامرزی، چاپ دوم، تهران، نشر دنیای نو، ۱۳۸۳، ۴۶.
۲- توماس، گلین همان، ۴۶.
۳- الیور فراری، آنا، نقاشی کودکان و مفاهیم آن، عبدالرضا خرامان، تهران، نشر دیبا، چاپ هفتم، ۱۳۷۹، ۱۳.
۴- مرتضوی، مرجان شفاف بینی در تصویرسازی، خشیار قاضی زاده، پایان نامه کارشناسی ارشد تصویرسازی، دانشکده هنر شاهد، ۱۳۸۷، ۵۴.

۵- صاحب نظران در طبقه بندی نقاشی شفاف بینی انواع مختلفی را ذکر کرده‌اند، فریمن (Freeman) دو نوع نقاشی شفاف‌ای را از یکدیگر متمایز می‌کند، «اول نقاشی‌هایی که در آن ها موضوعاتی تصویر شده است که در جهان واقعی معمولاً قابل رویت نیستند. مانند بچه‌ای در شکم مادر و یا مگسی در شکم عنکبوت. در نوع دوم، کودک نمی‌تواند غیر قابل رویت بودن چیزی را که معمولاً در پشت یک شیء نزدیک تر قرار دارد نشان دهد، مثلاً ممکن است یک سوار کار را به گونه‌ای نقاشی کند که پای غیر قابل رویت اش از پشت بدن اسب پیدا باشد.

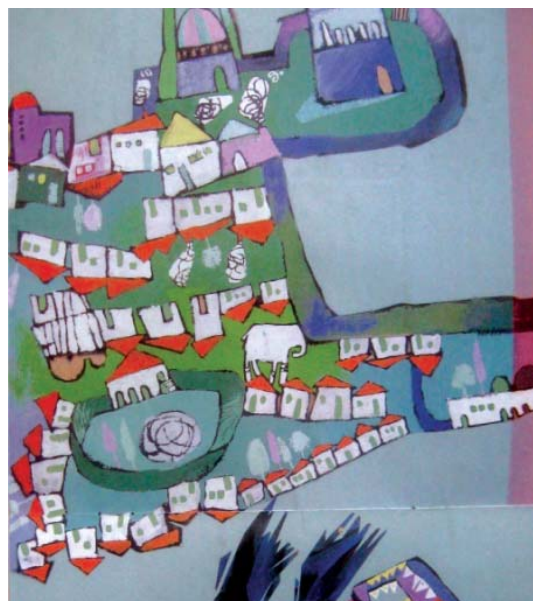
۶- برای آگاهی بیش تر رک: مرتضوی، مرجان، منبع پیشین.

تصویر ۱-۳- حدیث صدیقی، ۸ ساله

تصویر ۱-۴

تصویر ۲-۴- مجید کاظمی، بنگ بنگ

۲-۳- نیره تقوی، شیرین تراز پرواز

می کند تا این که به تدریج به کشیدن اشکال هندسی می رسد، به همین دلیل است که از اشکال در نقاشی های خود با توجه به رشد جسمی و ذهنی اش استفاده می کند.

درک بیش تر اشکال هندسی، نیازمند رشد جسمی و ذهنی است و کودک به دلیل عدم شناخت این اشکال و همچنین پرسپکتیو (عمق میدان)، در نقاشی های خود دست به خلق تصاویری با چند زاویه دید زده و با این شیوه می کوشد در نقاشی هایش تمام جهات را نشان دهد.^۱

بزرگسالان برای نشان دادن عمق میدان تصویر با استفاده از کوچک و بزرگ نمایی اشیاء، این امر را میسر می سازند، اما مسأله محیط و سطح برای کودک مشکل اساسی نیست، زیرا توجه او بیش تر به اشیاء و اشخاصی است که می خواهد آن ها را ترسیم کند و اگر نتواند عمق را نشان دهد هیچ ناراحتی به خود راه نمی دهد.

بر این اساس به نظر می رسد توجه کودک به اشیاء یا عناصری که نقاشی می کند باعث خلق آثاری با زاویه دید تلفیقی می شود، چرا که کودک می خواهد به آن چه که می اندیشد تجسم ببخشد.^۲ و همچنین در مواردی شاید عدم توانایی کودک در کشیدن اشکال و عناصر از جهات مختلف، یکی دیگر از دلایل به کار بردن زاویه دید تلفیقی در نقاشی کودکان است.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که زاویه دید تلفیقی در نقاشی کودکان، حاصل تخیلات آن ها است و از این طریق می توانند تصورات خود را نشان دهند. نکته قابل توجه این است که در اکثر نقاشی هایی که کودکان با زاویه دید تلفیقی اجراء کرده اند از دو زاویه بالا و روبه رو استفاده شده است. (تصویر ۱-۳)

۱-۳ زاویه دید تلفیقی در آثار تصویرگران

تصویرگران برای نزدیک تر شدن به دنیای کودکان تلاش های فراوانی انجام می دهند که یکی از آن ها استفاده از زاویه دید تلفیقی در آثارشان است.^۳

۱- رجبی، محمد علی، ۳۸.
۲- اکرمی، جمال الدین، ۲۸.
۳- گزارش یازدهمین نشست تصویرگران کتاب کودک و نوجوان- عناصر بومی در تصویرگری کتاب های کودکان- کتاب ماه کودک و نوجوان، شهریور ماه ۱۳۸۱، ۴۵.

تصویر ۲- ۵ زاویه دید از بالا

کاغذ را برای کشیدن خانه هایی که در پشت سر قرار دارند برگردانده و در طرف دیگر نقاشی می کنند. کودکان مانند بزرگسالان خود را خارج از منظره و در نقطه ای مطلوب قرار نمی دهند، بلکه همان گونه که بیان شد خود را در بطن منظره تصور می کنند و این در متن و درون موضوع قرار گرفتن از خصوصیات نقاشی کودک است. در حقیقت او متوجه این واقعیت نیست که کاغذ دو رو دارد و همین عدم درک صحیح، سبب می شود برای نشان دادن اشخاص و اشیاء در یک مجموعه واحد، آن زوایایی را که بهتر درک و مشاهده می کند، انتخاب نماید. تصویر (۱-۴)

۴-۱) زاویه دید واژگون در آثار تصویرگران

تصویر ۲-۴، یکی از آثار تصویرگران معاصر می باشد که از زاویه دید واژگون استفاده کرده است. این تصویر فضای یک شهر را نشان می دهد که هنرمند برای نمایش آن از زاویه دید واژگون بهره گرفته است. در این تصویر، خانه ها طوری ترسیم شده اند که در دو طرف کوچه به صورت واژگون دیده می شوند و تصویرگر از این خصوصیت نقاشی کودکان به خوبی استفاده کرده است.

۵) زاویه دید از بالا

یکی دیگر از زوایای دیدی که در نقاشی کودکان از آن استفاده می شود، اصطلاحاً زاویه دید از بالا است. کودک نسبت به سایر زوایا کم تر از این زاویه استفاده می کند. دلیل عدم استفاده کودک از این زاویه دید را باید در عدم درک او از به کارگیری تکنیک های مربوط به نقاشی از زاویه دید بالا دانست، به همین خاطر است که کودک تمام اشیاء و موجودات را از زاویه روبه رو می کشد زیرا او همه چیز را از این زاویه می بیند.

بر عکس کودک که قادر به تشخیص زاویه دید از بالا نیست، تصویرگران در تصویرسازی کتاب های کودک

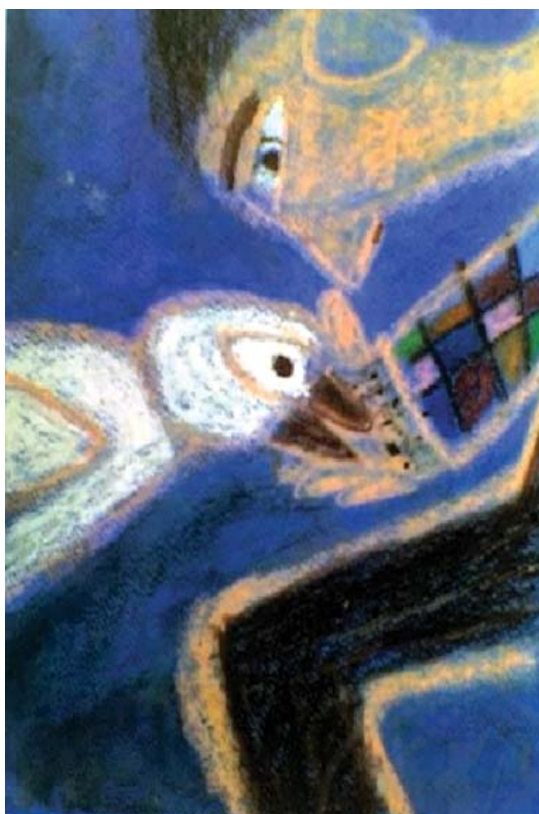
تصویر ۱- ۵ زاویه دید از بالا در نقاشی کودکان

انتخاب نوع زاویه دید مناسب در تصویرسازی، یکی از مهم ترین عواملی است که باعث ارتباط هر چه بیش تر کودکان با تصویر می شود، البته به نظر می رسد زاویه دید تلفیقی بیش تر برای سنین بالاتر از ۷ سال مناسب باشد. با وجود این می توان زاویه دید تلفیقی را هم در نقاشی کودکان و هم در آثار تصویرگران معاصر به وفور مشاهده کرد. تصویرگران کتاب کودک در ایران در خلق آثارشان تقریباً از تمام زاویه ها استفاده کرده اند و در این میان زاویه دید تلفیقی به دلیل این که ترکیبی از زوایای دیگر بوده و قابلیت زیادی در انتقال مفهوم دارد، همچنین دست تصویرگران در آن بازتر می باشد، بیش از سایر زاویه های مورد توجه قرار گرفته است. تصویر (۲-۳)

۴) زاویه دید واژگون (چرخشی)

باتوجه به آن چه گفته شد، کودک برای ترسیم چیزهایی که می بیند و یا تخیل می کند، حد و مرزی قائل نیست و می کوشد تا اشیاء و موجودات را از بهترین زاویه و با تمام ویژگی هایشان نقاشی کند و توجه به این نکته سبب می شود رابطه بین عناصر و اندازه آن ها در نقاشی کودک جایگاه خاصی پیدا کند.

با توجه به پژوهش های انجام شده، کودکان سنین ۶-۷ سالگی به درک ویژگی های حجم و محیط رسیده و چنان که بخواهند کوچه ای را با تمام خانه هایش به تصویر بکشند، پس از آن که خانه های مقابل شان را ترسیم کردند

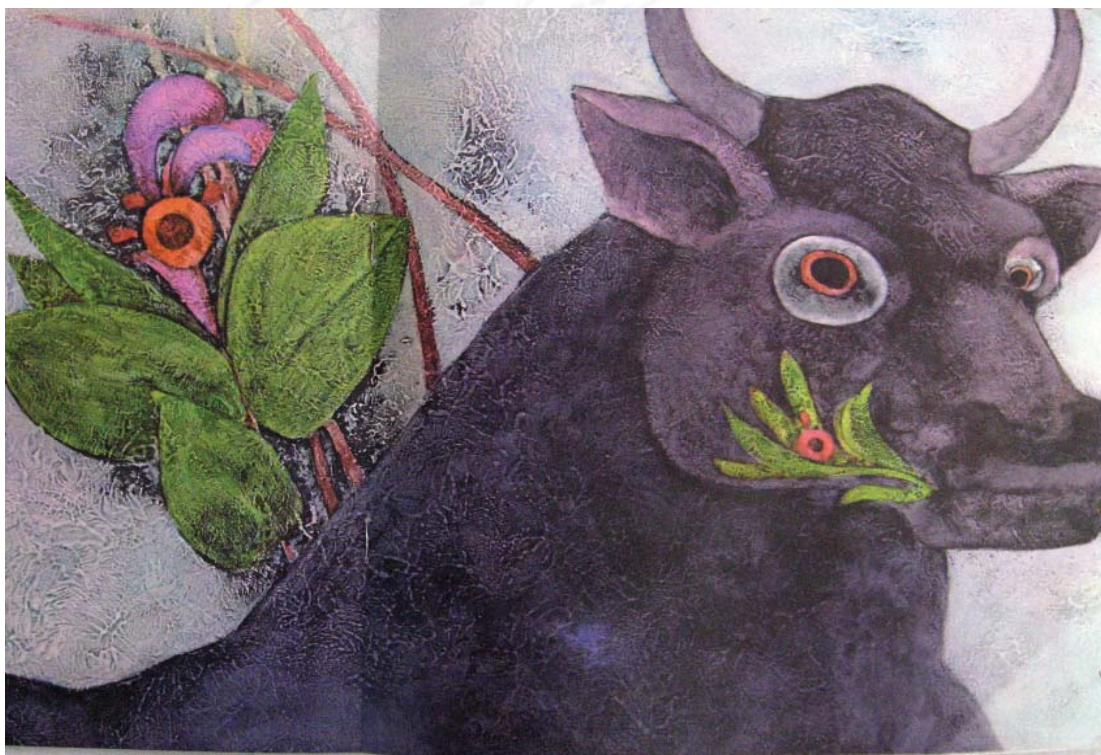

تصویر ۱-۷ دانه دادن به پرند، نقاش کودک هفت ساله

تصویر ۱-۶- جوسیدا از کتاب ببو

از این شیوه برای برقراری ارتباط و ایجاد نگاه جدید به کودک نهایت استفاده را می‌کنند. تصویرگران به این طریق و با زبانی تصویری به کودک می‌آموزند که می‌شود

تصویر ۳-۷ زاویه دید از نزدیک، آثار تصویرگران کتاب کودک

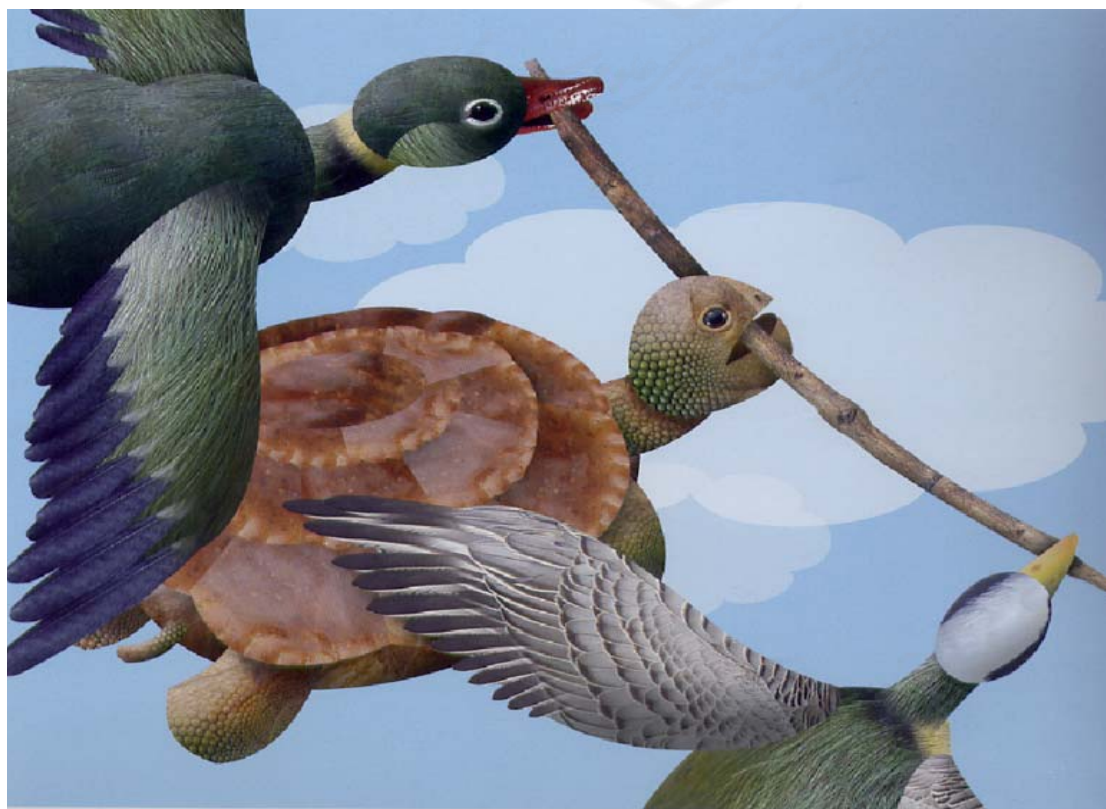
بررسی و مقایسه چگونگی
انتخاب زاویه دید در نقاشی
کودکان و آثار تصویرگران کتاب
کودک در ایران

تصویر ۲-۷ زاویه دید از نزدیک

از بالا نیز به پدیده ها نگریست. این نوع نگاه اتفاقا مورد توجه و علاقه کودکان بوده و حس کنجکاوی آن ها را نیز به شدت تحریک می کند. (تصویر ۱-۵)
۱-۵) زاویه دید بالا در آثار تصویرگران
 از میان آثار تصویرگران معاصر که از زاویه دید

بالا استفاده کرده اند می توان به تصویر ۲-۵ از کبری ابراهیمی اشاره نمود.
۶) زاویه دید از پایین
 زاویه دید از پایین کم تر از سایر زوایای دیگر که در بخش های قبل به آن ها اشاره شد مورد استفاده

تصویر ۴-۷ حکایتی از کلبه و دمنه

تصویر ۲-۸ زاویه دید از دور، نقاشی کودکان

تصویر ۱-۸ زاویه دید از دور

نقاشی های خود نبوده و به همین ترتیب اشیاء و موجودات را چنان که گفته شد از زاویه روبه رو نقاشی کرده است. در واقع زاویه دید از پایین به دلیل این که به عناصر، ابهت و بزرگی می بخشد چندان خوشایند و مورد علاقه کودک نیست. تصویر (۱-۶) یک نمونه از تصاویری است که از زاویه دید پایین تصویرسازی شده است.

۷- زاویه دید از نزدیک

کودکان نیز در نقاشی های خود از این ویژگی استفاده می کنند. به عنوان مثال تصویر ۱-۷، نمونه ای از نقاشی

تصویرگران و کودکان قرار گرفته است. بی توجهی تصویرگران شاید به این دلیل است که آن ها کودک را فاقد درک کافی برای فهم تصاویر از پایین می دانند و عدم رویکرد آن ها به این شیوه در شناخت تصویرگران از روانشناسی کودک و علایق آن ها است.

در نقاشی هایی که پژوهش گر از کودکان در همه مقاطع به ضرورت تحقیق جمع آوری نموده است، موردی مشاهده نشد که نشان دهد کودک به دلیل عدم توانایی در تجسم این زاویه و همچنین عدم شناخت از قوانین عمق میدان (پرسپکتیو) قادر به استفاده از این زاویه دید در

تصویر ۳-۸ زاویه دید از دور، آثار تصویرگران

۸- زاویه دور در نقاشی کودکان

کودکان در نقاشی های خود از این نوع زاویه دید استفاده می کنند و با نشان دادن آن فضای بیش تری به نقاشی می دهند. در تصویر ۸-۱ کودک در یک کادر افقی با رنگی سرد و شاد، بخشی از محیط بازی (پارک) را در فصل زمستان به نمایش گذاشته است. کودک در این نقاشی از نمای دور به اطراف نگاه کرده و این موضوع باعث شده عناصر بیش تری را در نقاشی به نمایش بگذارد. تصویر ۸-۲ نمونه دیگری از این نوع آثار می باشد.

۸-۱- زاویه دید دور در آثار تصویرگران

از جمله گرایش های تصویرگران در تصویرسازی، پرداختن به زاویه دید دور است. آن ها با بهره گیری از امکانات این شیوه آثار قابل توجهی را خلق کرده اند. نمونه ای از این آثار را می توان در تصویر ۸-۳ مشاهده نمود.

یک کودک ۷ ساله است که موضوع آن دانه دادن به پرنده می باشد. کودک با شیوه پاستل روغنی و آبرنگ مانند یک عکاس (دید عکاسانه) به ترکیب پیکره انسان و پرنده پرداخته است. نمونه دیگر نقاشی کودک ۷ ساله (تصویر ۷-۲) گویای این شیوه در آثار کودکان می باشد.

۷-۱- زاویه دید نزدیک در آثار تصویرگران

این شیوه در اغلب آثار تصویرگران مورد بهره برداری قرار گرفته است. به عنوان نمونه تصاویر ۷-۳ و ۷-۴ را می توان ذکر کرد. در تصویر ۷-۳ تصویرگر، بخشی از پیکره کودک را که بیش ترین رنگ ها در آن به کار رفته، برای بیان معصومیت و القای لطافت چهره اوبه بیننده تصویر نموده است. این نوع زاویه دید را در تصویر دیگری (تصویر ۷-۴) که حکایتی از کلیله و دمنه است، می بینیم.

نتیجه

استفاده از زاویه دید در تصویرسازی کتاب های کودکان به عنوان یکی از ابزارهای فنی تصویرگر برای نزدیک شدن به دنیای کودک و انتقال پیام تصویر به مخاطب، از چنان اهمیت و جایگاهی برخوردار است و همه هنرمندان فعال در این زمینه تلاش می کنند تا حد امکان در خلق آثارشان، مناسب ترین زاویه دید را انتخاب کنند که در این زمینه می توان آثار قابل توجه فراوانی نیز یافت. در کنار این متأسفانه آثار سبک و کم مایه ای نیز دیده می شود که فاقد زاویه دید مناسب می باشند. علت این موضوع را نخست باید در نبود منتقدینی دانست که سعی نکرده اند آثار تصویرگران را از منظر زاویه دید، مورد نقد و بررسی علمی قرار دهند. چنانچه هر یک از زاویه های دید بررسی شده به خوبی و در جای خود استفاده شوند، می توانند حامل پیام تصویرگر باشند، به طور مثال زاویه دید از پایین برای نشان دادن عظمت و در عین حال ابهت بخشیدن به موضوع به کار می رود، یا زاویه دید شفاف بینی که نزدیکی بیش تری با داستان های کودکان دارد و به خوبی آن ها را در بطن داستان قرار می دهد. به این ترتیب تصویرگران متناسب با سن کودک و یا داستان می بایست بهترین زاویه دید را انتخاب نمایند که در قالب آن بیش ترین کارایی را داشته باشند.

کودکان گروه الف به خاطر عدم درک کافی از حجم و بعد، چندان به زاویه دید پیچیده علاقه نداشته و نمی توانند با آن ها ارتباط برقرار کنند. برای درک بهتر این موضوع باید از یک سو به روانشناسی کودکان زیر ۷ سال توجه کرد و از سوی دیگر با بررسی نقاشی های کودکان در این دوره و درک زاویه دید در آنان، زمینه شناخت و فهم اصول حاکم بر تصویرسازی کتاب کودک (گروه سنی الف) را فراهم نمود.

منابع و مآخذ

دادستان، پریخ، ارزش یابی شخصیت کودکان بر اساس آزمون های تربیتی، تهران، رشد، ۱۳۷۶.
گلین، توماس، مقدمه ای بر روانشناسی کودکان، ترجمه محمد تقی فرامرزی، چاپ دوم، تهران، نشر دنیای نو، ۱۳۸۳.

پیاژه، ژان و باردل، وانهیلدر، روانشناسی کودک، زینت توفیق، تهران، نشر نی، ۱۳۷۳.
ابراهیمی، نادر، مقدمه ای بر مصورسازی کتاب کودک، تهران، آگاه، چاپ اول، ۱۳۶۷.

پیکرینگ جان، مبانی هنرهای تجسمی کودکان، مرضیه قره داغی، تهران، نشر دنیای نو، ۱۳۸۱.
اکرمی نژاد، جمال الدین، کودک و تصویر، چاپ اول، تهران، انتشارات مدرسه برهان، ۱۳۸۳.

مقاله ها

گزارش یازدهمین نشست تصویرگران کتاب کودک و نوجوان، عناصر بومی در تصویرگری کتاب های کودکان، کتاب ماه کودک و نوجوان، شهریور ماه ۱۳۸۱.
محلاتی محمد، تاریخچه تصویرسازی در ایران، فصل نامه جهان اسلام، شماره ۲، اسفند ۱۳۷۲.
حجوانی محمد، ادبیات کودک و نوجوان، سیری در ادبیات کودک و نوجوان ایران پس از انقلاب اسلامی (۱۳۵۸-۱۳۷۸)، شماره ۲۰، بهار ۱۳۷۹.
بهمن پور محمدرضا، نشریه نشان، گذر و نظری بر تصویرسازی معاصر کتاب کودک در ایران، شماره هفتم، پاییز ۱۳۸۴.

پایان نامه ها

رجبی، محمدعلی، سیر پیدایش اولین نقوش در نقاشی کودکان، حبیب الله آیت اللهی، دانشگاه هنر، کارشناسی ارشد پژوهش هنر، ۱۳۷۵.
پورجم، پروین، تاریخچه و بررسی تصویرسازی کتاب کودک در ایران، مصطفی ندرلو، کارشناسی ارشد تصویرسازی، دانشگاه هنر کاربردی، ۱۳۸۱.
مرتضوی، مرجان، شفاف بینی در تصویرسازی، خشایار قاضی زاده، کارشناسی ارشد تصویرسازی، دانشکده هنر شاهد، ۱۳۸۷.

منابع تصویری

کتاب سال تصویرگران، انتشارات انجمن تصویرگران کتاب کودک، ۱۳۸۵.
کتاب نمایشگاه بین المللی آثار تصویرگران کتاب کودک، انتشارات انجمن هنرهای تجسمی، تهران، پاییز ۱۳۷۸.
کتاب نمایشگاه آسیایی تصویرگران، تهران، نشر ستاد نمایشگاه آسیایی، وزارت فرهنگ و ارشاد (اولین نمایشگاه آسیایی آثار تصویرگران کتاب کودک).
کتاب پنجمین نمایشگاه آثار تصویرگران کتاب کودک (جهان عاشقانه ها)، تهران، انتشارات قریباغی شباوین، ۱۳۸۱.
کتاب نمایشگاه بین المللی آثار تصویرگران کتاب کودک (جهان رازها و رمزها)، نشر معاونت فرهنگی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دبیر خانه نمایشگاه بین المللی آثار تصویرگران کتاب کودک، تهران، آبان ماه ۱۳۷۲.
تقوی نیره، شیرین تر از پرواز، قدمعلی سرامی، تهران، کانون پرورش فکری کودک و نوجوان، ۱۳۶۸.
خورشید پور علی، وقتی بهار آمد، شکوه قاسم نیا، تهران، کانون پرورش فکری کودک و نوجوان، ۱۳۶۶.
دومین جشنواره بین المللی نقاشی کودکان جهان اسلام (من و خدا)، تهران، نشر مشق هنر، ۱۳۸۷.

فرهاد وقفل هایش، اثر پرویز
تناولی، تئاتر شهر مأخذ: رضا
درکناری